

TAÐ KÓKAR UNDIR LOKI

Martin Joensen: **TAÐ LÝSIR Á LANDI**

Felagið VARÐIN

Í hesari skaldsøgu verður sagt frá eini litlari bygd og menniskjunum har.

Martin Joensen er skald, hugsandi maður og menniskja-lýsari. Hansara menniskjur kennast sum livandi veruleiki. Tey standa við báðum fótum á jörðini og eru hvørki einglar, devlar ella fantasi-verur. Tey eru vanlig fólk, ið hava í sær bæði gott og illt, ið verður lýst so, at tú trýrt tí. Góð og ill menniskjur eru ikki hvørt sær, sum so mangan er vanligt í virðislitlum skaldsögum. Men sjálvandi eru her dæmlið menniskjur, ið lesarin fær tokka til, og illmennin ímillum. Men tað avgerandi í Martin Joensens menniskjalýsing er hetta, at tey eru víst innan ífrá. Vit læra hesi vanligu gerandismenniskjunum at kenna og fáa at síggja, at teirra sálarlív er ikki so »hvønnadagsligt« kortini. Vit síggja sterkan tviðrátt í sinninum og vit síggja girnd rembast í teimum. Tað kókar undir loki.

Í meira hissini bókum gongur vanliga teimum illu menniskjunum illa tilsiðst, meðan tey góðu umsiðir vinna eydu og heiður. So lætt er spælið ikki hjá Martin Joensen. Til tess er hansara mannakunneleiki óv dyggur og hansara reiðilighet óv stór. Gott og illt er fyri honum livandi veruleiki — ikki »roman-sniðir«. Tí verða hansara persónar ikki grunnir, men fjölbroyttir á ein hátt, ið ger teir áhugaverdar fyri tí lesara, ið hevur ans fyri sálarlívi.

Hesin lesarin er álspestur um, hvussu tað fer at gangast *Símun* og *Sára* í teirra giftarmáli. Sára er ein heit og góðhjartað kvinna, men hevur lyndi til at luta sín kærleika millum fleiri menn. Og tað er heldur eingin halgimaður, hon er gift við. Símun droymir mangan um gentuna, hann hevði áður, ið narraði hann, men sum hann aldri rættiliga kundi gloyma. Vit ána, at tað er alsamt hon, hann elskar, meðan Sára kemur aftaná. Fyri bæði hesi hjúnini geldur tað, at hjúnarbandið er einki hissini ting, men eitt *problem*.

Og soleiðis hava næstan allir persónar, M. J. vísir okkum, problemir at stríðast við.

Har er Hallbjörn, tað niðurfyrir-konna, »sveimandi bygda-talentið« — ein figgur, ið vit kenna frá øðrum føroyskum skaldsögum, t. d. frá H. M. Eidesgårds »Hitt ævinliga gonguverkið«, har hesin ungi, evnariki maðurin, ið fer niðurfyrir í teimum trongu umstøðum, er hövuðspersónurin. Her er víðari letingin og ólukkudýrið Osvaldur, sum legst á konuna hjá vinmanni sínum, meðan hansara egna kona verður missið og »frelst«. Uppaftur er tann samvit-

skuleysi handilsmaðurin Gunnar, ið fær tvey börn við gentu sínari, sum hann vil ikki giftast við, men hevur í kvittanum at rýma frá — eitt skarn, stórordaður skroggari, lítið umhildin í bygdini, men sum tað kortini eydnast fyri at fáa tamarhald á góðtrúnum sálum. Og so er tað hesin »umvendj« Páll Ólason, ið fer undir handilsskap og reiðaravirki. Ein sekstan ára gomul dóttir hansara kemur til falls við einum ungum óvætti, sum svikur hana, men Sára tekur sær av henni.

Hvussu fer tað nú at gangast hesum menniskjunum, illum og góðum? Hugsar lesarin. Her er nóg mikið av »konfliktum« til fleiri skaldsögur.

Ja — hvussu gongst tað teimum? Rithøvundurin, gevur ikki rættiligt svar í hesi bókini. Hann letur tað ikki koma heilt til avgerðir, men mest sum beri lýsir á persónarnar, letur teir mangan brattan fara, og fær teir gjøgnum »innantanna monologir« at siga ting um seg sjálvan, so vit við hvørt síggja langt niður í sálarlívins dýpi. Men so hendir ikki meir. Dýpið lokast aftur fyri okkum, og

gerandislívið er sum áður.

Martin Joensen skrivar ein kláran, sáttligan stíl. Málið er fyndugt og myndirnar týðuligar. Náttúrulýsingarnar eru fáar, men nógvg sigandi. Tað er ein egin ófrættaluft yvir hesum hvønnadags-frásøgnunum. Ein væntar, at eitthvørt óðiligt skal henda. Tað dregur saman bæði til morð og sjálmorð. Men tær avgerandi hendingarnar koma ikki.

»Tað lýsir á landi« er framhald av M. J.'s bók »Fiskimenn«, og má ivaleyst fatast sum miðdeildin í einari stórarri »trilogie«, ella kanska her verður talan um fleiri bókur — ein stór skaldsøga, har træðrinnar síðir í síðstu bók savnast í eina heild.

»Tað lýsir« — kann ógvuliga væl lesast sum ein heild fyri seg. Men í sinni lesarans verður standandi ein spyrjandi undran. Tá ið endað er, hevur ein lært ein riðil av áhugaverdum persónum nærri at kenna, men ein vit ikki stórvegis meir um teirra *lagnu*, enn tá ið bókini byrjaði.

Vit stunda alsamt eftir at frætta meir. Okkum leingist eftir at síggja hesi livandi menniskjuni endurloyst gjøgnum avklárandi hendingar.

William Heinesen.

Eru 14. sept. og loysingarmenn bangnir fyri, at hin føroyski arbeidarin fær upplýsing, menning og stuðul

14. sept. veit fullvæl, hvør ið er skrivari í Føroya Arbeidarafelag og nýtir tí ikki at skulseta meg ella annan felagsins vegna at standa í brævaskipti við »De samvirkende Fagforbunde«.

Men teir eru óivað hamir yvir, at teirra politiski partafelagi er loyvalur í arbeiði sínum og ikki gongur teimum til handar við at sabotera málið, tí tveita teir við deyðfóddum fostrum.

Verðið tí varnir, arbeidarar.

Lesið 14. september — og tí síggja, hvussu teir í øði avklæða spjaðingabeinarar sítt fyri at fáa klovnung okkara millum, við teirri ætlan at for-koma samvirkinum — bjarging arbeidarans.

Teir vilja skapa gamlar dagar — ta tíðina, tá ið arbeidarin var mest splittaður, tá ið hann bar hitt størsta okið og knógvaði undir tí av neyð. Sum ein loysingarmaður segði: Aftur í friðbóndatíðina — tá tífastur altíð var maður, vildi ei bróta sítt orð — men nú hevur tað, teir rópa upplýsingur, forkomið nógvg av tí friðarlaga føroyska andanum.

Einki stríð var fyri frigering arbeidaranna, fyrr enn Tvøroyramenn fingu arbeidarafelagið, og einki á tingi, fyrr enn Javnaðarmenn komu har. Nú skulu allir teir, ið vága sær at royna samvirki útfeitt, mestast fyri landsavikjarar og brotsmenn móti føroysku arbeidarafjöldini.

Latið arbeidarar arbeiða og fiskarar fiska, hvar teir á knóttinum enn

eru, tað skilja teir. Allar royndir at bryggja nationalismu og loysing, tílíkt ið ikki kann hjálpa arbeidarunum fyri eitt tvey-oyra, vil einans skapa klandur og föra arbeidarafjöldina í eitt óföri, har allar lívsvónir bráðdliga vilja slókna.

Men hetta er vilji teirra ovurnatallu.

Arbeidarar, kammiratar, minnst til at felagsskapurin hevur ment okkum til teir samfelagsborgarar, ið vit nú eru — friir, myndugir menn, sum hava rætt at gera seg galdandi við landsins borðhald. Henda fjöld av arbeidarum á bygd og í bý vil av öllum alvi verja heim og yrkiskor síni. Arbeidarafelöginu eru framherjar okkara, og landsfelagið Føroya Arbeidarafelag stendur á odda í hesi fylkingini.

Gjøgnum henda felagsskapin vilja vit halda á móti frekastu brotasjögvgv og fram móti ljósari tíðum.

Harðar og trongar tíðir hava vit strevast í gjøgnum. Ósemja um mið og mál hevur seinkað framgongdini. Men hóast alt, hóast ótol og ójavnar hugsanir, sum fingrarnir á hondini, hevur tað gingið framá. Nú vilja vit vera sum hin knótti nevni og verja fremsta áhugamál okkara: Hevjan av arbeidarafjöldini — og til tess eru vit til reiðar at ganga ta leiðina, sum skjótast og best fremur hetta.

Í slíkari fylking verða vit betur mentir til framtíðarstríðið og nógvg vil verða vunnið arbeidarafjöldini til frama.

14. sept. vildi dálka meg, men teir dálka seg sjálvar við slíkum ósonnum skuldsetingum.

Hvat M. Tórsheim og eg hava gjørt innan felagsskapin kann altíð koma fram í ljósið — og úrslitaleyst er tað ikki.

Tann av stjórnini, ið hevur borið 14. sept. boð um, at vit á stjórnarfundi 6. febr. í ár hava viðgjört avtöku av F. A. sum landsfelag við innliming í danskt landsfelag, fer lættliga um sannleikan, men tað er kanska nakað, sum 14. sept. smiðar sjálvur, fyri at halda spjaðingareldin við líka.

Ein og hvør arbeidari má gera sær greitt, hvat D.s.F. er, fyri á tann hátt at yvirbevisa seg um avtökulýgnina hjá loysingarmönnum. Meginfelagið De samvirkende Fagforbund hevur sum limir 71 landsfelög, ið aftur hava 3463 arbeidarafelög til limir. Føroya arbeidarafelag er eitt landsfelag við 36 undirfelögum. Hvat víðvikir stöðu F. A. við eini innliman, so er haril at siga, at hon aldeilis ikki á nakran hátt vil verða broytt.

F.A. kemur í eitt samvirki, sum er ein ógvuliga avgerandi maktfaktor í samfelaginum.

D.s.F. er skipað soleiðis, at tað verður lagdur dentur á, at öll tey felögin, ið har eru limir, hava fullan og óskerdan rætt til at skipa síni egna landsfelagsviðurskipti. Meginfelagið er til hjálp og stuðul í slíkum förum, har tað einstaka felagið ikki orkar at loysa uppgávuna einsamalt. Hartil hevur hvør limur í meginfelagnum, uttan mun til stödd ella limatal, fullan rætt til óheft at gera sáttmálar hóskandi til egna viðurskipti og til tess at njóta allan stuðul frá D. s. F. fyri at verja serstöku áhugamál síni.

Spurningurin um innliman ella ikki, er tí verunliga í minsta týðningi ein spurningur um lógargreindir, men fyrst og fremst um hin føroyski arbeidarin skilur at útnýtta samvirkishugsanina út í æsir, og um teir fult og heilt kenna seg solidariskar til öksl móti öksl at taka upp stríðið fyri felags áhugamálum. Hetta og einki annað er spurningurin, ið 14. september avleiðir alt tað ringasta burtur úr.

Tað, sum kann gerast í dag, eigur at biða til í morgin. Vit tola tað ikki, og arbeidarafjöldin kann ikki biða ein einasta dag longur enn neyðugt er fyri at gera sín rætt galdandi í samfelaginum og til at fullgiggja og bóta um landsfelagið.

Á komandi aðalfundi í F. A. vilja vit rætta hvørjum øðrum eina bróðurhond og savnast sum bróður hesar arbeidsríku dagar fyri at menna og grundfesta solidaritetin, til tess at standa betri búgvnir til framtíðararbeiðið.

Teir túsduntals arbeidarar, ið hava sent okkum, vilja vænta, at vit gera eitt arbeiði til gleði og framburð fyri heimini, og at vit binda öll tey bond, ið kunnu hevja og stuðla arbeidarafjöldina, so hon av sonnum kann fáa

Framh. á 4. síðu